

אופן שאינו קרב שלמים, כגון **היבא** [היכן] **דאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות** שהוקבע עליו שם פסח ונדחה, והרי הוא **רועה!** ואם כן, היאך אמר שמואל — “כל” שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים?

ומתרצינן: הפסח שאבד ונמצא **קודם חצות, לאו אבוד הוא** אין עליו שם אבוד, שהרי קודם שעת חצות בלאו הכי גם כאשר הוא לפנינו הוא לא ראוי להקרבה. נמצא שהאבידה לא שינתה בו דבר, ורק בשעת חצות שאז הוא ראוי להקרבה שייך בו שם “אבוד”.

כדרבא הרי זה כעין דברי רבא, **דאמר רבא** בענין חטאת שאבדה: **אבידת לילה חטאת** שאבדה בלילה שאינו זמן הקרבה, ונמצאה עד אור הבוקר⁽⁹⁾, **לאו שמה אבידה**. ואפילו רבי מודה שאינה מתה אלא רועה.

וכיון ששמואל דיבר רק באבידה, בעל כרחך דיבר רק בפסח שנמצא אחרי חצות, שהרי לפני חצות אין על הפסח שם אבוד. ובזה אמר שמואל שכל שבחטאת מתה דהיינו כשיש עליה שם אבידה, כנגדה בפסח אחרי חצות — קריבה שלמים. [תוספות] ⁽¹⁰⁾

ובזה מיושב הרישא של דברי שמואל — “כל שבחטאת מתה, בפסח קרב שלמים”.

אבל בסיפא של דברי שמואל — “כל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה” — בזה מקשינן: **אלא** כיון שאמרנו ששמואל סובר כרבי, קשה, **רועה לרבי היכי משכחת לה** היכן אנו מוצאים אבידת חטאת שהיא רועה? הרי לרבי כל חטאת שאבדה דינה במיתה!

ומתרצינן: מצאנו אבידת חטאת שרועה, ב-צ **בדרבי אושעיא**.

דאמר רבי אושעיא: מי שהיה חייב קרבן חטאת, **והפריש שתי חטאות, לאחירות,** שאם תאבד חטאת אחת יקריב את חברתה — **מתכפר באחת מהן, ושניה תרעה** [עד שתסתאב, ותמכר, ויקריב בדמיה עולות לקיץ המזבח].

ואפילו אם השניה אבדה מודה רבי שאינה מתה, כיון שמלכתחילה, משעת ההפרשה, אחת מהם לא עמדה להקרבה אלא לדיחוי.

וכשם שרועה בלא אבדה, כך רועה גם באבדה. [תוספות] ⁽¹⁾

ומקשינן: שמואל אמר “כל שבחטאת רועה — בפסח נמי רועה”.

10. כתב החזון איש: תוספות יכלו לפרש שבקדשים בלילה זה כעין פסח קודם חצות, ובזה נתיישבו דברי שמואל שכל שבחטאת בלילה רועה בפסח קודם חצות רועה. [אך תוספות כתבו את האמת, ששמואל לא דיבר בזה].

1. רש"י מפרש שרבי אושעיא לא דיבר באבידה

9. הגמרא כאן היא כלישנא אחת בתמורה כב: [אבל יש לישנא שניה שם שאבידת לילה אפילו אם נמצאה ביום שלאחריו לא שמה אבידה. ואפילו אם נתכפר בעליה אינה מתה וכן פסק הרמב"ם, וזה ודאי שלא כסוגייתנו. שהרי הפסח שאבד לפני חצות ונמצא אחר חצות נקרא אבוד].

כלומר, כשם שאין לך אבידה בחטאת שאינה מתה, כך אין לך אבוד בפסח שאינו קרב שלמים.⁽²⁾ וכל בהמת קרבן פסח שהיתה אבודה אחרי חצות קריבה שלמים.

[ואף על פי ששמואל אמר רק "כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים", ולא אמר "כל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה" מכל מקום חייבים לומר ששמואל סובר כרבי שמעון. שהרי אם נאמר ששמואל אינו סובר כרבי שמעון אלא כרבי כדלעיל, אם כן עדיין קשה מדוע שמואל אמר "כל שבחטאת מתה, בפסח קרב שלמים", ומשמע שדוקא דבר שבחטאת מתה, רק בזה בפסח קרב שלמים, הרי גם בדבר שחטאת אינה מתה, בפסח קרב שלמים, כגון: הפריש שתי חטאות לאחריות.

ובעל כרחך ששמואל סובר כרבי שמעון, שגם בהפריש שתי חטאות לאחריות, החטאת השניה מתה. רש"י].

ומקשינן: כיון ששמואל אמר רק "כל שבחטאת מתה, בפסח קרב שלמים" [והיינו שכל "אבוד" בפסח קרב שלמים], אם כן את זה אפשר ללמוד ממשנתנו, שהרי שנינו בפסח שנמצא אחר שחיטה, קרב שלמים. ופירש רבי זירא ש"אחר שחיטה" היינו אחר חצות שהוא זמן שחיטה. ולמדנו מכאן שכל פסח אבוד קרב שלמים, שהרי קודם חצות אינו נקרא אבוד! ומאי קמשמע לן ואיזה חידוש השמיע לנו שמואל?

והא והרי אילו היה זה בקרבן פסח כי האי גוונא — שהפריש שני פסחים לאחריות — לא היתה בהמת הפסח השניה רועה, אלא היה הקרבן השני קרב שלמים! שזהו "מותר הפסח" גמור [וקרב שלמים], שלכך הופרש, ואין כאן דיחוי!

ומתריצין: אלא, לעולם שמואל סובר בהפריש שתי חטאות לאחריות שמתכפר באחת והשניה מתה. ושלא כדברי רבי אושעיא.

ושמואל — כרבי שמעון סבירא ליה, דאמר: חמש חטאות שאמרו חכמים שהולכות למיתה, הרי הן מתות בכל האופנים השייכים בהם.

וכיון ששמואל סובר כרבי שמעון, אי אפשר למצוא שום אופן שחטאת שאבדה רועה.

ומקשינן: והא "רועה", לרבי שמעון — לית ליה כלל! שהרי אין שום אבידת חטאת רועה לפי רבי שמעון, ואם כן, איך אמר שמואל "כל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה"?

ומתריצין: שמואל נמי, הדא קאמר. אכן גם שמואל לא אמר שבחטאת רועה אלא רק בדבר אחד דיבר שמואל.

וכך אמר שמואל: כל שבחטאת מתה, כל אבידה שהיא, שדינה בחטאת למיתה — בפסח קרב שלמים.

2. שהרי אבידה שנמצאה קודם חצות אינה נקראת אבידה. אלא רק אבידה שהיתה אבודה בחצות שמה אבידה, ובזה בכל מקרה קרב שלמים.

כלל. והגמרא יכלה להקשות "והא לא אבוד הוא". אלא שהקשתה קושיא אחרת. ותמהו עליו התוספות ופירשו כמו שכתבנו בפנים. ויש עוד פירוש אחר בדברי התוספות.

ומתרצינן: שמואל בא לאפוקי להוציא מדרבי יוחנן. דאמר: אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה. אבל אם נמצא קודם שחיטה, לא.

שרבי יוחנן מפרש את המשנה כפשוטה, שרק הפסח שנמצא אחר שחיטה ממש קרב שלמים [וכדעת רבה בגמרא לעיל צו ב].

אלמא אנו לומדים מדברי רבי יוחנן ששחיטה קבע ולא חצות.

קא משמע לן, בא שמואל להשמיענו שחצות קבע! שהרי שמואל סובר שכל אבידה שבחטאת מתה, וכדעת רבי שמעון. וכיון ששמואל אמר "כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים", למדנו שכל פסח שנקרא "אבוד" קרב שלמים. והיינו פסח שהיה אבוד בחצות [שהרי לפני שעת חצות אינו נקרא אבוד]. ואף על פי שנמצא קודם שחיטה.

לישנא אחרינא, יש ששנו את הסוגיא דלעיל בלשון אחרת:

אמר שמואל: כל שבחטאת מתה, בפסח קרב שלמים, וכל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה.

והגמרא העמידה את דברי שמואל באבודין [ולא בדחויין].

ומקשינן: ואבוד מי משכחת לה? [דהיינו, שמואל שאמר "כל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה", וכי באבוד דבריו כן נכונים]? והרי אבודה בשעת הפרשה [שנמצאה לפני השחיטה], דלרבנן לרעה אלא [לחכמים תרעה עד שתסתאב], ואילו בפסח, היכא

[היכן] דאבד, ונמצא אחר חצות קודם שחיטה — יקרב שלמים!

ולעיל הגמרא תירצה ששמואל סובר כרבי שחטאת שנמצאה קודם שחיטה, תמות. אבל כאן ב"לישנא אחרינא" מתרצינן תירוץ אחר על קושיא זו:

שמואל — כרבה סבירא ליה. שמואל סובר כרבה דאמר שחיטה קבע. ופסח שנמצא אחר חצות קודם שחיטה דינו שירעה עד שיסתאב, כיון שהשחיטה קובעת על הקרבן שם פסח, והרי הוא נדחה ונפסל. וכיוצא בזה בחטאת לדעת רבנן אם נמצאה קודם כפרה תרעה.

ומקשינן: והא והרי מדקאמר רבי יוחנן עלה, מזה שרבי יוחנן בא לחלוק על שמואל ואמר: אין הפסח קרב שלמים אלא פסח שנמצא אחר שחיטה, אבל אם נמצא קודם שחיטה לא. מכלל, דשמואל חולק על כך, וסבר חצות קבע!

שהרי, אם נאמר שגם שמואל סובר שהשחיטה קובעת, אם כך, במה נחלק עליו רבי יוחנן?

אלא, הגמרא חוזרת בה, ואי אפשר לומר ששמואל סובר כרבה.

אלא, שמואל סובר כרבי זירא שחצות קובע.

ואם כן חוזרת הקושיא שהקשינו לעיל: הרי חטאת שנמצאה לפני שחיטה לדעת רבנן רועה. ואילו פסח שנמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים!

ומכאן ואילך דברי הגמרא כאן ב"לישנא

בתרא" הם ממש כדברי הגמרא לעיל
ב"לישנא קמא".

ומתריצין: **שמואל** — **כרבי סבירא ליה**.
שמואל סובר כרבי, **דאמר חטאת אבודה**
אפילו אם נמצאה לפני שחיתת השניה
למיתה אזלא, הולכת למיתה.

ובזה מיושב שפסח שנמצא אחר חצות קודם
שחיטה קרב שלמים. שהרי כיוצא בו
בחטאת אבודה הולכת למיתה.

אבל כיון שהעמדנו את דברי שמואל כשיטת
רבי, קשה לאידך גיסא:

והא כל חטאות אבודין לרבי מתין [מתות].
ואילו בפסח אבוד יש אופן שאינו קרב
שלמים. כגון **היכא** [היכן] **דאבד קודם חצות**
ונמצא קודם חצות, שהוקבע עליו שם פסח
ונדחה, והרי הוא רועה!

ואם כן, היאך אמר שמואל — "כל"
שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים?

ומתריצין: הפסח שאבד ונמצא **קודם חצות**
— **לאו "אבוד" הוא**. אין עליו שם אבוד,
שהרי קודם שעת חצות גם כאשר הפסח
עומד לפנינו הוא לא ראוי להקרבה, ונמצא
שהאבידה לא שינתה בו דבר. ואינו נקרא
אבוד.

וממילא, שמואל לא דיבר בפסח שנמצא
קודם חצות. שהרי הוא אינו נקרא "אבוד".

ובזה מיושבת הרישא של דברי שמואל —
"כל שבחטאת מתה, בפסח קרב שלמים".

אבל הסיפא של דברי שמואל — "כל
שבחטאת רועה בפסח נמי רועה" נשאת
עדיין קשה. שהרי לרבי כל אבידת חטאת
מתה, ואיך אמר שמואל — "כל שבחטאת
רועה"?

והגמרא ניסתה לעיל לתרץ את זה על פי
דברי רבי אושעיא, ותירוץ זה נדחה.

ומסקינן, ששמואל סובר כרבי שמעון שכל
חטאת שאבדה הולכת למיתה, ושמואל אמר
רק "כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים".
והיינו כשם שכל אבודה שבחטאת מתה, כך
כל אבוד שבפסח קרב שלמים.

ובא להשמיענו שהפסח שנמצא אחרי חצות,
אפילו אם נמצא קודם שחיטה קרב שלמים.
[ושלא כדברי רבי יוחנן].

וקסבר שמואל **חצות קבע** ולא השחיטה,
וכיון שבשעת חצות הפסח הראשון היה
אבוד, לא נקבע עליו שם פסח, ולא חל בו
דיחוי והרי הוא קרב שלמים.

מתניתין:

קרבת הפסח קרב כבש זכר בן שנה. שנאמר
[שמות יב ה] "שה תמים זכר, בן שנה יהיה
לכם".

המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי
שנים, שאינם ראויים לקרבן פסח, דין הקרבן
הוא **שירעה עד שיסתאב**,⁽³⁾ שיפול בו מום,

3. הגמרא לעיל בעמוד א הקשתה על דברי
שמואל שאמר "כל שבחטאת מתה בפסח קרב
שלמים וכל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה"
— הרי חטאת שעברה שנתה רועה ואילו בפסח

קרבת שלמים? ובגלל קושיא זו נאלצנו לומר
ששמואל דיבר דוקא באבידת חטאת.
ואולם למסקנא ששמואל סובר כרבי שמעון
וגם חטאת שעברה שנתה מתה, ואם כן לכאורה

וימכר, ויפלו דמיו לנדבה לשלמים, (4) כדין מותר הפסח, שאחרי הפסח הוא קרב שלמים. (5)

ולא יקריב את הנקבה עצמה שהפריש [או את הזכר בן שתי שנים] לשלמים, על אף שקרבן שלמים כשר גם מן הנקבה, וגם בן שתי שנים. משום שבשעה שאדם מפריש לפסחו בהמה שאינה ראויה לקרבן פסח (6) הרי זה כאילו נקבע בו שם פסח, ונדחה.

ולכן, נפסל לעולם מלהקרב בעצמו לשום קרבן. (7) אלא מביא קרבן מדמיו. (8)

המפריש פסחו ומת. ונשאר הפסח בלא צ-א מנויים, לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח שהרי אין שוחטין פסח שאין לו בעלים, אלא יביאנו לשם שלמים, כדין מותר הפסח שהוא קרב שלמים, ובגמרא מבואר באיזה אופן מדובר כאן.

אפשר לומר ששמואל דיבר בכל החטאות ולא דוקא באבידת חטאת.

מכל מקום כתב רש"י שאי אפשר לבאר את דברי שמואל אלא באבידה. שהרי כל חטאת שמתו בעליה מתה. ואילו פסח אם מתו בעליו אחר חצות רועה כדלקמן צח א [לשיטת שמואל שסובר שזמן קביעות הפסח בחצות. כמו שהגמרא מוכיחה ממה שרבי יוחנן חולק עליו]. ועוד שרבי יוחנן שנחלק על שמואל דיבר באבודין.

[והתוספות כתבו שאם נאמר ששמואל דיבר בכל החטאות קשה מפסח שנאבד ונמצא קודם חצות שרועה, וכנגדו בחטאת שנאבדה בלילה מתה לרבי שמעון, עיין שם].

4. בדרך כלל כל מקום שכתוב "לנדבה" פירושו לעולות שבאו לקיץ המזבח [עיין תמורה כב ב כג א ולעיל צז א הערה 5 ועוד]. ואילו כאן בספרים שלפנינו כתוב "לנדבה לשלמים".

ובאמת יש כאן בראשונים שתי גירסאות. א. גירסת רש"י "ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים". ב. גירסת הר"ח ופירוש המשניות להרמב"ם ומאירי בשם גדולי הרבנים [רש"י] "ויפלו דמיו לנדבה" והיינו לעולות קיץ המזבח. וכן הגירסא במשנה שבמשניות. ויבואר לקמן בגמרא.

5. כתבו התוספות שהמשנה נקטה שלמים משום שמדובר שנשתיירה לאחר פסח [שכך הרגילות שלא יפול בבהמה מום בו ביום] אבל אם נפל בה מום בי"ד ניסן יביא בדמיה פסח, והר"ח חולק. וכן עוד ראשונים ויבואר להלן בגמרא.

6. כלומר, אף על פי שמעולם לא היה יכול לחול על הבהמה דין פסח, ויש אומרים שבאופן כזה אין שייך דין דיחוי. כדלקמן בגמרא, מכל מקום משנתנו סוברת שגם באופן כזה נחשב כאילו חל בו שם פסח ונדחה.

7. קשה, הרי מבואר בגמרא לעיל שאין נקבע שם פסח אלא מחצות שהוא זמן שחיטת הפסח, ובפשטות המשנה מדברת גם באדם שהפריש נקבה לפני חצות. ואם כן לא חל עליה שם פסח ואין בה דיחוי! וצריך לומר שהמפריש נקבה שמשעת הפרשה כבר לא היתה ראויה להקרבה חל בזה דיחוי אפילו קודם חצות. על פי חזון איש.

8. ביארנו את המשנה על פי פירוש רש"י שלפנינו, אבל יש פירושים אחרים ויבוארו לקמן.